

Prof.univ.dr. Florin Georgescu

Academia de Studii Economice din București

Prim-viceguvernatorul Băncii Naționale a României

Domnule Președinte al Senatului,

Domnule Rector,

Domnule Academician,

Stimați colegi,

Dragi studenți,

Am primit cu bucurie invitația de a face parte din Comisia de Laudatio a Universității de Petrol-Gaze din Ploiești pentru acordarea titlului de Doctor Honoris Cauza colegului meu prof.univ.dr. Marin Dinu. Felicit conducerea Universității și a Facultății de Științe Economice pentru această inițiativă asigurându-vă că primiți în rândurile dumneavoastră un cadru didactic stăpân pe uneltele sale științifice, un cercetător cu proiecte complexe, un om generos și un coleg de nădejde.

Vreau să încep prin a spune că Laudatio adevărat este ceva dincolo de orice cuvinte și are ca element suficient pentru a convinge pe oricine un triptic esențial: biografia, determinarea și morala persoanei în cauză. Aceste trei laturi de susținere a titlului de Doctor Honoris Causa sunt la profesorul Dinu nu doar bine conturate, ci și reprezentative pentru o conduită ce-l alătură unei tradiții a școlii românești de economie unde știința – inclusiv știința de carte – s-a împletit cu activitatea publică în modul cel mai eficient. Dacă ne uităm în istoria seculară a Academiei de Studii Economice găsim modele de profesori care nu doar au cultivat mințile multor generații de specialiști, ci s-au și dedicat treburilor publice, nu au rămas în turnul de fildeș academic, au ales să urmeze interesele

cetății. Tocmai această dublă dedicare – amfiteatrului și cetății - constituie secretul bogatei biografii semnate Marin Dinu.

Personal sunt sensibil la predispoziția cuiva de a fi generos cu semenii, de a-i înțelege și ajuta, de a da dovadă de omenie și bunăcuviință, de modestie și suflet, de autoasumare a regulilor de conviețuire. Morala este pentru profesorul Dinu pilonul pe care se susțin celelalte elemente ale tripticului amintit mai sus. Îl prețuiesc pe profesorul și pe omul Marin Dinu pentru că raportează totul la obligația de a fi uman. În cărțile și studiile dumnealui veți observa mereu acest fapt, respectiv analizele pe care le face pleacă de la om și revin concludiv la ce trebuie să asigure starea de bine a omului.

Aveți la dispoziție cartea dedicată de profesorul Marin Dinu acestui eveniment. Ea are titlul rece „ *Știința economică postcriză*”, dar și subtitlul „ *Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală?*” care ne sugerează că este cazul să se întâmple ceva cu modul de a înțelege știința economică pentru a nu uita de om. Întreaga carte este o pledoarie sugestiv argumentată pentru Starea-de-Bine a societății, singura țintă pe care trebuie să o urmeze gândirea economică. De altfel, autorul ne și spune că inițial cartea se numea „*Starea-de-Bine. Sensul reproiectării conceptuale a Economiei*”.

Parcurgeți acum sumarul cărții și veți avea dezlegarea a ceea ce îl determină pe profesorul Dinu să scrie această lucrare. Spicuiesc din titlurile de capitole: „ *Recuperarea umană a principiului raționalității*”, „ *Umanizarea dependențelor*”, „ *Utilitatea postmodernă nu aduce fericire*”, „ *Reconstrucția Economiei Bunului-Simț*” ș.a.

Pentru prietenul meu, profesorul Dinu, fenomenul economic este un fenomen uman, piața este o expresie a relaționării interpersonale motivate de utilitate și randament, iar nu un mecanism care face orice cu noi. Piața este mâna noastră vizibilă pusă în valoare pentru performanța pe care trebuie să o regăsim în confortul individual și în climatul social propice binelui public.

Economia este a oamenilor și ca atare trebuie să aibă finalitate umană, să asigure bunurile necesare realizării Stării-de Bine a oamenilor.

Veți zice că este o viziune între altele, chiar este, dar este viziunea în care lucrurile nu se văd cu susul în jos. Realitatea economică modelată de teorii interesate doar de termenul scurt și de câștigul prin speculație vedem cum arată. O economie proiectată ca mecanism impersonal, orientat numai pentru avuție, a exacerbât diferențierile în societate. Raționalitatea economică concepută doar instrumental, ruptă de valori, chiar de valoarea distinctivă a speciei, omnia, nu are cum să ducă la Starea-de-Bine. Simțim asta! Sunt întrutotul de acord cu profesorul Dinu când spune că răul cel mai mare poate fi produs de știința economică atunci când aceasta se ambiționează să fie o *Fizică a naturii umane*, alt titlu de capitol. Ea este și trebuie să fie o știință socio-umană, în toate detaliile ei.

Ceea ce face profesorul Marin Dinu când pătrunde în măruntaiele științei economice, personal mă satisface în mod special pentru că îmi justifică, în mod semnificativ, ceea ce eu descopăr și scot la suprafață din măruntaiele realității economice din România. Faptul că există disparități structurale în economia de azi, unele care frizează nedreptatea și sfidează condiția noastră umană se datorează, susține profesorul Dinu, teoriilor economice, nu doar modului greșit de acțiune. Oricum, modul greșit de acțiune provine dintr-o idee proastă în sine, dar și prost înțeleasă, a unei teorii economice.

Sunt pe deplin de acord cu ideea că realitatea economică este expresia fidelă a viziunii teoretice, a teoriilor dominante. Dacă ceva nu ajunge să dea satisfacție oamenilor, în primul rând prin efectul de bunăstare, dacă o economie nu scoate societatea din zona subdezvoltării, cauza trebuie căutată în modelul teoretic care a inspirat acel ceva sau a configurat acea economie.

Descoperim în literatura de specialitate a profesorului Dinu tocmai calea prin care să ieșim din complicații care ne consumă inutil energiile, din proiecte care se

reiau fără sfârșit, dintr-o realitate strâmbă, asimetrică, dintr-o economie care centrifughează oamenii și concentrează bogăția. Această cale presupune, pentru a fi corectă, ceva urgent, și anume reproiectarea conceptuală a științei economice, adică în primul rând curățarea ei de teorii ideologizante, false, valabile în condiții restrictive, istorice sau geografice, de multe ori antiumane.

Acesta este, fără îndoială, pasul cel mai greu de făcut de către teoreticieni – de către economicieni, cum îi numește profesorul – pentru că trebuie ieșit din obișnuințe, din scheme abstracte mult prea prezente în manuale, din atașamentul față de teorii promovate de centre interesate și, totodată, bine finanțate. Pasul următor este cel mai important: să se treacă la reconstrucția științei economice ca știință eminentă socio-umană.

Funcția critică este hotărâtoare pentru reușita acestui proiect epistemologic. În fapt, funcția critică este ceva ce trebuie recuperat din oceanul de conformare a științei și slujitorilor ei la idei și metode care nu vizează explicit starea de bine a oamenilor, adică exact conținutul de știință socio-umană al științei economice.

O știință economică interesată doar de creștere fără bunăstare, de profit fără dezvoltare, de locuri de muncă fără *know-how*, de salariați fără motivație și de politici fără rezultate pare o absurditate. Nu cred că sunt oameni de bună credință care să nu recunoască în descrierea de mai sus o fațetă a științei economice și a realității create de ea.

Un mod uman de a vedea știința economică este într-adevăr o misiune nobilă, însă, plină de capcane unde disconfortul contestării profesionale poate fi maxim. Este cumva total greșit să mizezi în acțiunea umană pe altceva decât pe om, să atribui rațiune unor mecanisme și să te uiți la om ca la un robot. *Homo Economicus* este așa ceva, iar știința economică actuală populează viziunile sale cu roboți. Ce vrea profesorul Dinu este să populăm economia și explicațiile științei ei cu oameni, economia prin definiție fiind rezultatul acțiunii oamenilor vii, cu interese, sentimente, nevoi, speranțe, insatisfacții ș.a.m.d.

Am insistat pe viziunea profesorului Dinu asupra științei economice pentru a ilustra cum se împletesc cele trei aspecte care țin pe personalitatea lui: biografia, determinarea și morala. Aș zice că aceste aspecte definesc modul lui de a fi. Cărțile nu uită să se inspire din ceea ce dă omului forță, anume determinarea și morala. Determinarea de a face din știința economică o știință socio-umană și propensiunea umanistă a viziunii traversează și unifică tematic analizele din cărți.

Bibliografia profesorului Dinu acoperă problematica cea mai acută a omului de la cumpăna secolelor al XX-lea și al XXI-lea, cărțile abordează, rând pe rând, rostul științei economice și provocările economiei tranziției, tematica dezvoltării sociale și a eficienței politicilor. Parcurgeți lista cărților și veți observa stăruința de a scoate în evidență valoarea modelelor explicative ale realității și valoarea acțiunii practice, toate presupunând implicare individuală și publică. Aș zice că în cărțile sale profesorul Dinu a pus ceva din sufletul lui de dascăl, dar și de om al cetății.

Eu sunt ferm convins că nimic nu se poate face fără să pui suflet în acțiune. Cei care mă cunosc mai bine știu cât mă consum când văd că sunt unii oameni care se uită la semeni ca la obiecte. Probabil că și din acest mod de a fi vine prețuirea mea pentru profesorul Dinu, pentru că simt că vede lucrurile în același fel. Urmăriți demonstrațiile lui privind implicațiile negative ale teoriilor economice care nu duc la Starea-de-Bine și nu determină acțiunea bazată pe Bunul-Simț. În analize găsim furia pe cei care se lasă induși în eroare sau preferă să se afilieze la idei false.

Aș scoate în evidență ceva semnificativ pentru modul în care se implică profesorul Dinu în surprinderea fondului problemei de analizat. Subtitlurile cărților lui spun totul despre ce pledează autorul. Cartea „Criza reformei”, care prezintă o analiză extinsă a modului în care teoria ne-a învățat să facem tranziția postcomunistă, alături de modul cum am aplicat învățătura, poartă subtitlul „Eu sunt Român?”, deosebit de sugestiv pentru consecințele schimbării fără să urmărim bunăstarea, concomitent cu identitatea. Altă carte despre întreprinderile

mici și mijlocii și înclinațiile antreprenoriale la români în perspectiva aderării la Uniunea Europeană, premiată de Academia Română, are subtitlul „Cu ce ne integrăm?”. Și exemplificarea poate continua.

Asocierea acestor unghiuri de surprindere a nuanțelor, care caracterizează starea economiei și starea de spirit privind rostul economiei i-au dat profesorului Dinu posibilitatea să scoată la lumină adevăratele funcții ale unor teorii economice. Eu vreau să spun că îi dau dreptate, în sensul că fără capacitatea de a vedea nuanțele din fundamentele teoretice ale științei economice echivalează cu a te uita cam din avion la realitate, neputând percepe, astfel, detaliile relevante.

Raportat la axiomele economiei de piață libere și capitalismului, din studiile întreprinse, am constatat comportamentul anormal, într-o societate bazată pe libertate, concurență și care trebuie să aibă, cel puțin teoretic, ca obiectiv profitul, a numeroase firme din România, caracterizat prin economisire foarte scăzută destinată capitalizării, chiar dezinvestire, prin înregistrarea de pierderi substanțiale, an de an, printr-un număr mare de ”insolvențe programate” care se finalizează aproape integral prin falimente. Profesor de logică și de filozofie morală, Adam Smith, care definește interesul personal ca fiind motorul economiei de piață (ne amintim celebrul exemplu cu măcelarul care oferă carnea fiindcă din aceasta câștigă utilitate pentru el însuși), consideră că atingerea intereselor personale se impune a fi realizată într-o societate caracterizată prin norme și reguli agreate de membrii săi și respectate cu rigurozitate de aceștia. Astfel, Smith apreciază ca fiind etern valabilă vechea zicală, potrivit căreia cinstea este cea mai bună politică, în această poziție găsindu-se cea mai mare parte a societății. Așadar, A. Smith înțelege funcționarea ”mâinii invizibile” a pieței și realizarea interesului personal în capitalism numai în condiții de deplină corectitudine (cinste) și pe baza aplicării unor norme juridice ferme.

Referindu-se la capital, J. Schumpeter afirmă că acesta este, prin natura sa, o formă sau o metodă de schimbare economică. Capitalul care finanțează atât

activitatea curentă, cât și progresul tehnologic, constituie ferventul pentru înnoirea producției industriale prin Distrugerea Creație a structurilor vechi, depășite din punct de vedere tehnico-economic și generarea de noi structuri, mai profitabile și mai eficiente.

În România, însă, structurile (societățile comerciale) depășite, neprofitabile și atipice sub aspect organizațional, coexistă cu cele rentabile și transparente din cauza lipsei mecanismelor legale și a lipsei instituțiilor solide ale statului care să asigure eliminarea de pe piață a entităților neviabile, care distorsionează alocarea resurselor, competiția și subminează încrederea în virtuțile pieței libere.

Considerăm, însă, că înclinarea balanței comportamentale spre un antreprenariat corect mai degrabă decât spre stagnarea pe piață a firmelor în condiții de pierderi și ineficiență nu poate fi realizată decât prin constrângeri bugetare tari, care stau la baza economiei de surplus, așa cum a fundamentat-o Janos Kornai. Iar aceste constrângeri bugetare tari se impun a fi înscrise în legi substanțial îmbunătățite și având instituții specializate ale statului, care să asigure aplicarea lor fermă.

Disfuncțiile din prezent ale economiei și tensiunile din societatea românească apreciez că sunt cauzate de asimetria accentuată care se manifestă în ultimii aproape 30 de ani în societate, respectiv cea dintre libertate și răspundere. Referindu-se acest la cuplu de valori sociale, George Bernard Shaw afirma că *libertatea înseamnă răspundere, și de aceea, majoritatea oamenilor se tem de ea.*

Am constatat că, în România, capitalul, profiturile și averea s-au format, în mare măsură, după 1989, ca urmare a acordării către diferite grupuri de interese, prin legi, a unor libertăți nelimitate în condiții de răspunderi limitate. Aceasta din graba de a crea condiții pentru acumularea cât mai rapidă de capital de către cei creativi și inventivi, cunoscând că, așa cum afirma Benjamin Constant (1819), democrația actuală, spre deosebire de cea antică, bazată pe sclavie și războaie perpetue, se fundamentează pe capital. Dar, din nefericire, pe lângă persoanele

creative și inventive au acumulat mult capital, în mod ilegal și imoral, numeroși specialiști în ”inginerii financiare”.

Înțelegem conceptual și operațional nevoia acumulării rapide de capital pentru asigurarea unei stabilități în creștere a democrației din România. Dar în condițiile unui produs intern brut limitat an de an, această asimetrie libertate – răspundere a generat o repartitie total inechitabilă a PIB concretizată într-o polarizarea socială accentuată, în sensul că în topul societății se regăsesc grupuri restrânse de cetățeni care au acumulat averi foarte importante, iar la polul celălalt, foarte mulți oameni au adunat numai sărăcia și lipsa de speranță. De aceea, nemulțumirile și tensiunile din societate, care acum 30 de ani spera la un capitalism eficient și echitabil, conform modelului continental (Germania, Olanda) și nu la un capitalism de tip surogat construit (în multe cazuri prin manevre obscure și ilegitime) și nu format în mod natural, organic, așa cum s-a întâmplat în statele dezvoltate din punct de vedere economico-social. Asimetria libertate personală – răspundere individuală a creat foarte multe monopoluri, rente economice, sinecuri etc. care au atras “vânătorii” de specialitate în acest domeniu. De aceea, când vorbim de reforme structurale, nu trebuie să ne limităm numai la nominalizarea sectorului minier, a celui de transport pe căi ferate, sau la serviciile de utilități locale. Multe miliarde de euro sunt concentrate în aceste structuri improprie unei economii de piață funcționale, cu atât mai mult, unei economii de piață tinere cum este cea a României. Consider, de asemenea, că se impune subliniat faptul că noțiunea sustenabilitate trebuie să se refere nu numai la aspectele economice și financiare, ci și la criteriul social. Altfel, tot timpul, echilibrele macroeconomice se asigură pe seama ajustării, respectiv a reducerii, nivelului de trai al salariaților, pensionarilor, studenților, omului de rând. Pentru păstrarea stabilității macroeconomice și, concomitent, asigurarea sustenabilității sociale a echilibrelor, se impune activarea mai accentuată a fazei de redistribuire prin instrumente fiscale – componentă organică a repartitiei valorii nou create –

atât dinspre capital spre muncă, cât și în interiorul factorului muncă, de la cei cu averi și venituri ridicate spre cei cu stare materială modestă.

Soluția pentru corectarea gravelor distorsiuni din societatea capitalistă românească actuală, dincolo de perfecționarea cadrului juridic comercial, o constituie, în opinia noastră, efectuarea unui *due dilligence* la nivel național, după aproape 30 de ani de la revoluție, așa cum se realizează frecvent în sectorul corporatist modern. Acest demers constă în examinarea modului de așezare a veniturilor și averii în societate prin globalizarea veniturilor individuale și impozitarea lor cu cote moderat progresive, concomitent cu declarații de patrimoniu ale persoanelor fizice și finalizarea cadastrului național.

Mecanismul menționat nu reprezintă o noutate, ci este o pârghie permanentă în țările capitaliste dezvoltate, cu instituții solide, care practică impozitarea progresivă a veniturilor globale încă din anii '910 deoarece acest sistem oferă instrumentarul corectei repartizări a sarcinii fiscale în raport cu puterea contributivă, concomitent cu restrângerea considerabilă a fenomenelor de corupție și evaziune fiscală, ca efect al posibilității comparării anuale, de către instituțiile de profil ale statului, a fluxului de venituri cu dinamica stocului de avere. Deci, experiența internațională există, s-a aplicat și la noi principiul impozitării pe venitul global, cu timiditate, este adevărat, între 2000 și 2004, dar apoi am obosit de atâta rigoare și, începând cu anul 2005, a fost introdusă cota unică de impozitare, care a redus birocrăția, dar a stimulat polarizarea socială și, prin desființarea globalizării veniturilor, a încurajat corupția și evaziunea fiscală. Astăzi, ne trebuie voința de a legifera și instituționaliza sistemul de pârghii economice și tehnice din statele avansate, în toată complexitatea sa, cu un echilibru deplin între libertate și răspundere, dacă dorim să ne apropiem, în mod sustenabil, cu puterea de cumpărare și de calitate a serviciilor publice din aceste țări.

Dar nu vreau să vă introduc mai mult în analizele mele, le puteți consulta. Ele sunt disponibile, în mare parte, pe site-ul Băncii Naționale a României și vor apărea în curând într-o carte.

Profesorul Dinu are dreptate când spune că trebuie să interogăm viziunile care ne domină azi în înțelegerea realității economice. Să vedem ceea ce ele nu ne arată, să înțelegem toate fețele realității, și în raport cu istoria și geografia, dar și cu așteptările noastre legitime, personale și sociale, individuale și naționale. Într-adevăr, este o problemă delicată de concepție, care trebuie reprojctată pentru a da satisfacție factorului viu al realității. Știința economică trebuie să vadă și să explice aspectele specifice țărilor emergente, dar ea este în criză, cum în criză este și Economia Politică, deoarece există multe disfuncții în raporturile științei economice cu puterea, care utilizează instrumentul politicilor.

Analiza fundamentelor economiei naționale trebuie să urmeze analizei fundamentelor teoretice ale științei economice. Sunt de acord cu profesorul Dinu că aici este cheia pe care trebuie să o utilizăm pentru a ieși din labirintul subdezvoltării. Eu îmi asum ca obligație privată, în timpul liber, să studiez aceste lucruri. Ideal ar fi să procedăm cât mai mulți în acest mod.

Până la urmă trebuie să realizăm că problemele sunt ale noastre, multe sunt create chiar de noi, fie din ignoranță, fie din naivitate, iar rezolvarea lor nu o va face altcineva în locul nostru. A vrea să fie bine, se face tăind răul pe care ni l-am făcut pentru că ne-a plăcut viața din avion. Acolo jos suntem noi, sunt problemele noastre care așteaptă soluții de la noi, căci până acum ni s-au servit destule rețete improprii de rezolvare. Deci, să coborâm în realitate!

Mă aștept ca universitatea, mediul academic în general să fie creuzetul unde să se formeze eșalonul de specialiști care să inverseze lucrurile și să le așeze în poziția lor corectă. Fiind într-o universitate tehnică legată de o tradiție a performanței în industria extractivă adaug convingerea mea că distinsul corp profesoral de aici va

fi catalizatorul care va reuși să-i dinamizeze pe specialiștii din acest domeniu, pentru ca România să revină în topul industriei petroliere.

Doamnelor și domnilor profesori vă urez să reușiți pe deplin și vă felicit pentru noul dumneavoastră coleg, profesorul Marin Dinu. Felicitări pentru prodigioasa carieră, domnule Profesor, multă sănătate dumneavoastră și familiei și multe împliniri profesionale pe viitor!

Mulțumesc pentru atenție!